

N:o 18.

Ank. till Riksd. kansli den 14 mars 1904 kl. 2 e. m.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning om behovet af en kuranstalt för obemedlade alkoholister m. m.

I en inom Andra Kammarerna väckt motion, n:o 87, har herr *G. O. V. Lindgren* i Örebro hemställt, att Riksdagen behagade besluta att ingå till Kungl. Maj:t med begäran, det Kungl. Maj:t täcktes genom sakkunnig kommitté — eller annorledes — låta verkställa nödig utredning om behovet af samt sättet och kostnaden för upprättandet af en kuranstalt för obemedlade alkoholister samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill en sådan utredning kan föranleda.

Beträffande de skäl, som motionären anført för denna hemställan, tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen.

Själftva syftet med den gjorda framställningen är onekligen, enligt utskottets mening, mycket tilltalande. Alkoholisten lider, såsom äfven motionären anmärkt, af en verklig sjukdom, men denna sjukdom leder sitt ursprung från en inrotad last, och just på grund af detta förhållande måste densamma för att kunna botas underkastas både en moralisk och en medicinsk behandling. En sådan säregen och invecklad vård kan emellertid svårligen åstadkommas annat än på särskilda, för alkoholister uteslutande afsedda anstalter. Rätt ordnad, kan denna an-

Bih. till Riksd. Prot. 1904. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 18 Häft. (N:o 18). 1

staltsvård, såsom erfarenheten redan ådagalagt, i många fall medföra varaktig bot och återskänka en stor del af de olyckliga alkoholisterna såsom arbetsdugliga människor åt samhället.

För ett kraftigt ingripande i syfte att om möjligt rädda dem, som fallit offer för dryckenskapen, talar yttermera den omständigheten, att en drinkare oftast är oförmögen att taga vård om sig själf samt att han genom sitt exempel förleder andra, synnerligast yngre personer, till spritmissbruk, hvartill slutligen kommer, att han i regel brukar förr eller senare falla samhället till last, vare sig å någon försörjningsanstalt, straffanstalt, hospital eller sjukhus. Det är således icke blott ur moralisk, utan äfven ur ekonomisk synpunkt klokt och fördelaktigt att i tid taga hand om alkoholisten och söka göra af honom en nyttig samhällsmedlem, innan han blifvit så fördärfvad och försvagad, att han ej mer kan upprättas eller blifva arbetsduglig.

I sådant syfte hafva också på senare tid en del asyler anordnats i olika länder, där alkoholister, vanligen frivilligt, intagas under viss tid för behandling, och där de äro reglementariskt underkastade att följa inom anstalten gällande ordningsföreskrifter. Sådana anstalter upprättades först i Tyskland och Amerika; sedermera hafva likartade asyler anordnats exempelvis i Schweiz, Holland, England och Frankrike äfvensom i de nordiska länderna.

Oftast hafva medlen till dessa anstalter anskaffats på privat väg, men på vissa ställen äro dock kuranstalter för drinkare upprättade äfven på statens bekostnad. I Amerika finnes sålunda en stor anstalt på 200 platser i Massachusetts, hvilken helt och hållet bekostas och underhålles af allmänna medel, likaså i Boston m. fl. platser. Inom Europa är en statsasyl för drinkare upprättad i Österrike och en annan dylik anstalt under uppförande i Seinedepartementet i Frankrike. Vanligast är dock, att staten deltagar i arbetet för drinkarens vård och behandling på det sätt, att anstalter, som ursprungligen grundats af enskilda personer eller välgörenhetsföreningar, erhålla ett större eller mindre årligt bidrag af allmänna medel, mot det att staten tillerkännes rätt att utöfva en viss kontroll öfver anstalternas skötsel. Såväl i detta fall likasom ock där anstalterna äro helt och hållet privata kunna emellertid mindre bemedlade alkoholister i regel icke mottagas till vård annat än i mycket inskränkt mått, emedan underhållet af drinkare-asyler medför så stora kostnader, att afgifterna vid desamma blifva rätt höga. Anstalter af förstnämnda slaget förekomma mest i Schweiz, under det att asylerna i Tyskland, Danmark och Norge helt och hållet ägas och underhållas af enskilda personer eller nykterhetsföreningar.

I vårt eget land finnas för närvarande endast privatanstalter för vård af alkoholister, af hvilka anstalter dock tvenne, nämligen »Sans Souci» invid Uppsala och »Eolshäll» utanför Stockholm, åtnjuta årligt statsunderstöd. Frågan om statens mera direkta ingripande i förevarande afseende har dock vid flere tillfällen varit föremål för svenska Riksdagens pröfning.

Sålunda väcktes år 1889 en motion i Andra Kammaren om beviljande af ett anslag på 100,000 kronor, som skulle ställas till regeringens förfogande »för att i mån af behof anordna offentliga eller understödjda enskilda asyler, hvilka hade till syfte drinkares återupprättande till normal kropps- och själsbeskaffenhet». Motionen blef emellertid endast på det sätt bifallen, att Riksdagen ställde till Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag af 25,000 kronor att, »på sätt Kungl. Maj:t pröfvade lämpligt, användas för nykterhetens befrämjande». Man ansåg det nämligen vara olämpligt, att staten själf skulle ombesörja anordnandet af alkoholist-asyler; icke heller ville man anslå medel till enskilda asyler, innan sådana ännu kommit till stånd. Af frågans behandling såväl inom statsutskottet som i kamrarna framgick dock, att nyttan af alkoholisters behandling å kuranstalter erkändes, samt att sådana anstalter, om de på enskild väg upprättades, kunde göra räkning på understöd från statens sida.

Två år senare eller 1891 öppnades den privata kuranstalten »Sans Souci», och år 1893 beviljade Riksdagen denna anstalt ett statsbidrag af 2,000 kronor för år 1894, hvilket anslag jämväl utgick för år 1895, hvarefter bidraget årligen utgått med 3,000 kronor. År 1897 öppnades en ny privat kuranstalt för alkoholister, nämligen »Stockholms alkoholisthem Eolshäll», hvilken anstalt sedan 1899 äfvenledes åtnjutit årligt statsunderstöd, utgående för första året med 2,000 kronor, för hvart och ett af åren 1900—1903 med 4,000 kronor samt för år 1904 med 6,000 kronor.

Principen att staten med årliga bidrag understödjer de privata anstalter, hvilka gjort till sin uppgift att söka återupprätta förfallna drinkare, har således af Riksdagen vid flere tillfällen godkänts. Däremot har Riksdagen alltjämt ställt sig afvisande mot tanken, att staten skulle vidtaga åtgärder i syfte att direkt befordra uppkomsten af nya alkoholist-kuranstalter. Utom af ofvan berörda beslut från år 1889 framgår detta af den behandling, en vid 1896 års riksdag väckt motion fick, hvori yrkades, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t ville utreda, i hvad mån alkoholism kan betraktas såsom en sjukdom samt hvad som i sådant fall kan och bör

från statens sida göras för att bereda alkoholister nödig sjukvård». Det tillfälliga utskott, till hvars behandling denna motion hänvisades, fann det visserligen uppenbart, att alkoholister borde i allmänhet behandlas å sjukvårdsanstalter samt att de anordningar, som för detta ändamål funnes vidtagna i vårt land, vore otillräckliga, men ansåg likväl, att under förhandenvarande förhållanden man borde åtnöja sig med att begära en utredning angående lämpligheten att bereda tillfälle till sjukvård för alkoholister i vidsträcktare mån, än då var möjligt. Denna hemställan, som bifölls af Andra Kammaren, blef dock af Första Kam-maren afslagen.

Huruvida den nu föreliggande motionen med den begärda utredningen afser att söka åstadkomma en statsanstalt för vård af obemedlade alkoholister, eller om motionären endast önskar utverka ett statsanslag en gång för alla för underlättande af en privat kuranstalts tillkomst, framgår ej tydligt af motionens innehåll. Motionären säger nämligen, att »beräkningar, verkställda af intresserade fackmän i alkoholis-mens behandling, hafva visat, att 100,000 kronor äro tillräckliga för arbetets igångsättande, d. v. s. inköp af egendomen, bosättning och första årets utgifter» till en erforderlig kuranstalt för obemedlade alkoholister af den kroppsarbetande samhällsklassen, samt tillägger, att »för planens realiserande är det nog nödvändigt, att Riksdagen beviljar den behöfliga summan», men hur motionären tänkt sig, att den så-lunda upprättade anstalten sedermera skulle underhållas, finnes ej be-stämmt angifvet. Ty äfven om man med motionären kunde antaga, »att för hvarje pensionär af stat eller kommun erläggas 180 kronor per år», skulle företaget helt visst ändock icke kunna bära sig utan ett särskildt anslag till årsunderhållet eller ett kapital, hvars ränteafkastning kunde användas för ändamålet. Af vissa uttalanden i motionen synes också framgå, att en insamling pågår för åstadkommandet af en anstalt, sådan den af motionären ifrågasatts, hvilket möjligen får tydas så, som om meningen vore, att en privat förening skulle öfvertaga den för stats-medel uppförda kuranstalts administration och underhåll. Men en sådan sammanblandning af statsutgifter och privatekonomiska företag kan utskottet icke finna lämplig. Äfven om detta emellertid icke skulle vara motionärens syfte, utan hans förslag afsåge att med den be-gärda utredningen söka bana väg för uppkomsten af en statsanstalt för vård af alkoholister, synes afsikten med hans hemställan i alla händelser vara så sväfvande, att utskottet finner sig i ärendets nu-varande läge icke kunna tillstyrka bifall till den af honom begärda skrifvelsen till Kungl. Maj:t.

Utskottet har äfven ett annat skäl för sitt afstyrkande af motionen. I en motion, n:o 83, förlidet år väckte herr C. Wallis m. fl. förslag om skrifvelse till Konungen angående internering af alkoholister. I sin motivering för denna hemställan framhöllo motionärerna — såsom det synes utskottet med rätta — att erfarenheten på alkoholistbehandlingsens fält gifvit vid handen, att hvad som för närvarande i första rummet kräfdes från statens sida icke vore ökning af anslagen till understödjande af redan befintliga eller framdeles inrättade vårdanstalter, utan först och främst en sådan lagstiftning, som gjorde det möjligt att intaga alkoholister å kuranstalt och under erforderlig tid kvarhålla dem där äfven mot deras egen vilja. Det hade nämligen visat sig, att icke ens en tusendedel af alkoholisterna i vårt land kunnat förmås att frivilligt genomgå en kur vid någon af de befintliga anstalterna.

Anledningen härtill är uppenbarligen de sjukes brist på insikt om sin sjukdom och däraf följande brist på vilja att underkasta sig något slags behandling därför. Vid sådant förhållande kommer man ej långt med upprättandet af kuranstalter, om ej samtidigt möjlighet beredes för alkoholisternas anhöriga att få de sjuka internerade äfven mot deras vilja, såsom lagen nu medgifver i fråga om sinnessjuka. Tvenne nyligen inrättade alkoholisthem hafva också redan måst stängas i saknad af patienter, och på de kvarvarande asylerna finnas enligt årsredogörelserna esomoftast flere platser oanvända. Ofvanberörda motion blef af lagutskottet tillstyrkt och bifölls äfven af Andra Kammaren, men afslogs däremot af Första Kammaren.

Någon utväg att mera allmänt förmå alkoholister, vare sig bemedlade eller obemedlade, att underkasta sig behandling för sin sjukdom finnes således för närvarande icke, hvilken omständighet gör behovet för närvarande af ytterligare drinkareasyler i vårt land ganska tvifvelaktigt. Såsom ofvan anförts, har också erfarenheten lärt, att de redan befintliga anstalterna åtminstone hittills räckt till att bereda plats för alla dem, som önskat vård. Möjligen skulle förhållandet blifva ett annat, därest obemedlade alkoholister kunde mot nedsatta afgifter eller alldeles fritt intagas å anstalterna. Men för vinnande af detta mål finner utskottet det vara lämpligast, att staten fortsätter på den väg, hvarpå man redan slagit in, och sålunda lämnar ökade bidrag till de nu befintliga anstalterna för att sätta dem i tillfälle att äfven mottaga obemedlade alkoholister, hvarigenom dessa anstalter skulle kunna komma till full nytta.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,
Bih. till Riksd. Prot. 1904. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 18 Häft.

att herr Lindgrens förevarande motion icke må till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 mars 1904.

På utskottets vägnar:

K. H. GEZ. VON SCHÉELE.
